

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 339/2024-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Milanom Szöllóssym, advokátom, Mlynská 28, Košice, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní sp. zn. 13C/44/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní sp. zn. 13C/44/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Prešov **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 13C/44/2019 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **2 500 eur**, ktoré **je** mu Okresný súd Prešov **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Prešov **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 22. mája 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) označeným postupom okresného súdu. Navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov, sťažovateľovi priznal finančné zadosťučinenie 8 000 eur a náhradu trov konania.
2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 339/2024-12 z 27. júna 2024 podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.
3. Z ústavnej sťažnosti a súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľ podal 17. septembra 2019 na okresnom súde žalobu, ktorou sa domáhal náhrady na zdraví, a to náhrady za bolesť v sume 8 854 eur, náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia 165 582 eur a zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia 92 791 eur z dôvodu dopravnej nehody, keď ako vodič motocykla utrpel po zrážke s nákladným motorovým vozidlom ťažké poškodenie zdravia. Žalovaný sa k žalobe vyjadril 2. októbra 2019, kde uviedol, že žaloba bola podaná predčasne, pretože šetrenie poistnej udalosti nebolo skončené, a teda sťažovateľovi ešte nevznikol nárok na poistné plnenie. Vyjadrenie žalovaného bolo sťažovateľovi doručené 14. októbra 2019.
4. Dňa 22. novembra 2019 sťažovateľ zobral podanú žalobu čiastočne späť z dôvodu čiastočného plnenia žalovaného, ktorý mu poskytol plnenie náhrady za bolesť v sume 7 980 eur. Podaním z 13. januára 2020 sťažovateľ zobral žalobu čiastočne späť z dôvodu čiastočného plnenia žalovaného, ktorý mu poskytol plnenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 55 961 eur.
5. Právny zástupca sťažovateľa podal 10. septembra 2021 na okresnom súde žiadosť o nariadenie pojednávania z dôvodu zlého zdravotného stavu sťažovateľa. Z toho istého dôvodu bola opakovane podaná žiadosť 22. septembra 2022. Rovnaké žiadosti boli podané právnym zástupcom sťažovateľa 6. februára 2023, 27. marca 2023 a 13. júla 2023.
6. Okresný súd 19. júla 2023 sťažovateľovi oznámil, že vyzval žalovaného na aktuálne vyjadrenie k žalobe. Vyjadrenie žalovaného z 8. augusta 2023 okresný súd doručil sťažovateľovi 28. augusta 2023 a zároveň ho vyzval na podanie repliky. Sťažovateľ podal 6. októbra 2023 vyjadrenie, v ktorom uviedol aj návrhy na doplnenie dokazovania. Repliku sťažovateľa okresný súd následne 11. októbra 2023 doručil na vyjadrenie žalovanému. V podaní z 23. októbra 2023 žalovaný zopakoval, že nárok sťažovateľa v rozsahu prevyšujúcom už poskytnuté plnenie (v roku 2019 po ukončení šetrenia poistnej udalosti, pozn.) považuje za nedôvodný a súčasne vzájomnou žalobou uplatnil voči sťažovateľovi nárok 253,75 eur z titulu bezdôvodného obohatenia.

7. Právny zástupca sťažovateľa podal 12. marca 2024 na okresnom súde opakovanú žiadosť o nariadenie pojednávania a konanie bez zbytočných prietáhov.

8. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta zbytočné prietahy v napadnutom konaní, ktoré trvá takmer 5 rokov bez nariadenia aspoň prvého pojednávania. Zastáva názor, že k prietahom došlo v období medzi čiastočným späťvzatím žaloby z 13. januára 2020 a oznámením okresného súdu z 19. júla 2023, keď okresný súd nevykonal žiadne relevantné úkony. K prietahom opätovne dochádza po podaní sťažovateľovho vyjadrenia zo 6. októbra 2023. Podľa jeho názoru napadnuté konanie tvorí bežnú agendu všeobecných súdov a nie je možné považovať ho za právne zložité. Z dôvodu, že sťažovateľ výšku nároku uvedenú v žalobe preukázal predloženými posudkami, a vec teda nevyžaduje mimoriadne rozsiahle dokazovanie, nemožno ju považovať ani za skutkovo zložitú. Svojím konaním neprispel k zbytočnému predĺženiu napadnutého konania. To má pre sťažovateľa mimoriadny význam zásadne z dôvodu dopravnou nehodou poškodeného zdravotného stavu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu

9. V podaní doručenom ústavnému súdu 6. augusta 2024 okresný súd uviedol, že ústavnú sťažnosť sťažovateľa považuje za neprimeranú a ako celok v jej podstate za nedôvodnú. Poukázal na skutočnosť, že žaloba bola podľa nespochybnených tvrdení žalovaného podaná predčasne, a to pred ukončením šetrenia poisťnej udalosti zo strany žalovaného (poisťovateľa) a vznikom nároku na poisťné plnenie. To následne sťažilo uchopenie podstaty nároku v rámci predbežného právneho posúdenia, ako aj postup súdu pri príprave veci na pojednávanie tak, aby mohol rozhodnúť na jedinom pojednávaní. K tejto skutočnosti sa sťažovateľ nijako nevyjadril. V posudzovanej veci ide o spor týkajúci sa viacerých nárokov sťažovateľa spojených s náhradou jeho škody na zdraví utrpenej v súvislosti s dopravnou nehodou (za bolesť, za sťaženie spoločenského uplatnenia a požadované zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia). O skutkovom základe tohto nároku pritom sťažovateľ v ústavnej sťažnosti síce uviedol, že „výšku škody preukázal sťažovateľ predložením posudkov o bolestnom a sražení spoločenského uplatnenia, ktoré boli vyhotovené v súlade s ustanoveniami ZoBaSSU“ (s vyčíslením ktorej žalovaný nesúhlasil), opomenul ale, že v žalobe vymedzil iba výšku uplatneného nároku. Avšak konkrétne ujmy, za ktoré si ju (náhradu škody) uplatňuje, v žalobe pôvodne riadne nevymedzil. Konkrétne škodu, ktorú žalovaný spochybnil ihneď vo svojom prvom vyjadrení, a mala by byť preto v tejto veci predmetom posúdenia okresného súdu, pritom ale sťažovateľ doplnil napokon až vo svojej reakcii na druhé (doplňujúce) vyjadrenie žalovaného písomným podaním zo 6. októbra 2023. Sťažovateľ (okrem čiastočných späťvzatí žaloby odôvodnených postupným plnením zo strany žalovaného) žiadnym spôsobom vecne nereagoval na výzvu okresného súdu (doručenú 14. októbra 2019), aby sa vyjadril k vyjadreniu žalovaného (z 2. októbra 2019), ktorým žalovaný namietal predčasnosť žaloby a vyjadril nesúhlas s uplatneným nárokom z dôvodu, že likvidácia ešte nie je ukončená. Sťažovateľ aj na druhé vyjadrenie žalovaného (z 8. augusta 2023) reagoval s meškaním až po 39 dňoch písomným vyjadrením zo 6. októbra 2023. Okresný súd po preštudovaní všetkých podaní a ich príloh 11. júla 2024 nariadil pojednávanie na 27. august 2024. Súčasne v zmysle dôkazných návrhov sťažovateľa uložil ním navrhovaným svedkom, aby na jeho otázky odpovedali písomne tak, aby o veci bolo možné rozhodnúť na jedinom pojednávaní. Okresný súd tiež poukázal

na skutočnosť, že vzhľadom na sťažovateľom tvrdenú hodnotu sporu presahujúcu tzv. drobný spor musela byť vec prejednaná s nariadením pojednávania, čo v priebehu rokov 2020 a 2021 v súvislosti s mimoriadnou situáciou ohľadne opatrení zamedzujúcim šíreniu ochorenia COVID-19 bolo značne obmedzené. Podľa názoru okresného súdu aj keď možno pripustiť, že doba trvania napadnutého konania nie je celkom ideálna, je toho názoru, že vzhľadom na všetky okolnosti, predmet sporu, absenciu reakcie sťažovateľa k pôvodnému vyjadreniu žalovaného, obmedzenia súvisiace s opatreniami proti šíreniu koronavírusu i predpoklad rozhodnutia veci na už nariadenom pojednávaní táto vec nevybočuje z medzí ústavnej akceptovateľnosti a udržateľnosti v takej miere, ktoré by umožňovali dospieť k záveru o porušení práv sťažovateľa v ústavnoprávne relevantnej intenzite.

10. V rámci repliky sťažovateľ v podaní doručenom ústavnému súdu 21. októbra 2024 (značne po lehote ustanovenej ústavným súdom, pozn.) uviedol, že nesúhlasí s námietkami okresného súdu o predčasnosti žaloby a jej neurčitosti. Zastáva názor, že jednotlivé nároky a ich výšku riadne odôvodnil. Pokiaľ by žaloba bola neurčitá, mal ho súd vyzvať na doplnenie alebo opravu žaloby. Nesúhlasí s tvrdením okresného súdu o predčasnosti žaloby aj z dôvodu porušenia zásady rovnosti strán, pretože to prislúcha iba stranám sporu. V súvislosti s vytýkaným neskorým vyjadrením k druhému vyjadreniu žalovaného (z 8. augusta 2023) vyslovil názor, že táto skutočnosť nijako nemohla brániť súdu vo veci riadne konať. S odkazom na judikatúru ústavného súdu sa nestotožnil s názorom okresného súdu o podmienke podať pred samotnou ústavnou sťažnosťou sťažnosť na prietahy predsedovi súdu. Z vyjadrenia okresného súdu tiež nevyplýva, že by boli v posudzovanom prípade prijaté opatrenia na prerokovanie danej veci bez zbytočných prietahov.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 302/2020, II. ÚS 123/2022) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

12. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želaného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania

a postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria prihliada ústavný súd aj na predmet sporu (povahu prerokúvanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov. Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

14. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že po právnej stránke ide o nárok na náhradu škody na zdraví spôsobenej pri dopravnej nehode, čo patrí k štandardnej rozhodovacej činnosti súdov. Čo sa týka skutkovej stránky, ústavný súd konštatuje, že možno pripustiť istú mieru skutkovej zložitosti veci vyplývajúcu predovšetkým z nutnosti vykonať znalecké dokazovanie.

15. Pokiaľ ide o význam sporu pre sťažovateľa v súvislosti s potrebou rýchlosti rozhodovania, predmet konania má preň mimoriadny význam, čo si vyžaduje zvýšenú starostlivosť súdov, preto je dĺžka tohto konania posudzovaná prísnejšie. Ústavný súd aj s odkazom na judikatúru ESLP zdôrazňuje, že ide o konanie vyžadujúce osobitnú rýchlosť konania, podobne ako pracovnoprávne spory, spory týkajúce sa sociálneho zabezpečenia či osobného statusu (IV. ÚS 136/2022, I. ÚS 374/2022, III. ÚS 434/2023, III. ÚS 127/2024).

16. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, je potrebné poukázať na to, že sťažovateľ dostatočne a včas nereagoval na výzvy súdu a podstatné okolnosti zdôraznené žalovaným (predčasnosť žaloby, výška uplatneného nároku a jej preukázanie). Aj v dôsledku toho dvoma návrhmi (čiastočné späťvzatie) menil predmet konania, s čím sa súd prvej inštancie musí vysporiadať, resp. návrhy na dokazovanie (výsluch svedkov) predložil až po viac ako 3 rokoch od podania žaloby. Počas konania si teda dostatočne nehájil svoje práva [*vigilantibus iura* (obdobne III. ÚS 254/09, I. ÚS 780/2014, I. ÚS 148/2016)], o to zvlášť, ak bol riadne zastúpený osobou práva znalou – advokátom. V tomto smere ústavný súd tiež pripomína, že konanie bez zbytočných prietáhov v súlade s čl. 48 ods. 2 ústavy predpokladá, že žalobný návrh strany žalobcu spĺňa zákonom ustanovené náležitosti (I. ÚS 128/03, I. ÚS 252/06, II. ÚS 250/2021). Na uvedené skutočnosti ústavný súd prihliadol pri úvahe o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

17. Ústavný súd napokon hodnotil aj samotný postup okresného súdu. Poukazuje predovšetkým na to, že celkové trvanie napadnutého konania na prvoinštančnom súde bez akéhokoľvek meritórneho rozhodnutia v čase prerokovania tejto ústavnej sťažnosti trvá viac ako 5 rokov, a to je už samo osebe neprimerané. K prietahom v napadnutom konaní došlo v dôsledku postupu okresného súdu, ktorý po vykonaní prvotných procesných úkonov vo veci (doručovanie žaloby a vyjadrení strán protistrane) zostal v ďalšom období nečinný. Nečinnosť súdu bola zistená v období od januára 2020 po doručení druhého návrhu sťažovateľa na čiastočne späťvzatie žaloby do júla 2023 do zaslania výzvy stranám sporu. Počas tohto obdobia okresný súd nevykonával žiadne pojednávania ani iný relevantný úkon vedúci k rozhodnutiu vo veci. V tomto smere neobstojí ani obrana okresného súdu, že vec sťažovateľa čiastočne spadá do obdobia nepriaznivej pandemickej situácie súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19. Prvé pojednávanie bolo vykonané až 27. augusta 2024, ktoré bolo odročené 5. novembra 2024. Napadnuté konanie dosiaľ nie je právoplatne skončené.

18. Na základe uvedených skutočností predstavuje celková doba nečinnosti okresného súdu cca 3 roky a 6 mesiacov.

19. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

20. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

21. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

22. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 8 000 eur s poukazom na mimoriadne okolnosti prípadu vyplývajúce z jeho zdravotného stavu spôsobeného vážnou nehodou.

23. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08, IV. ÚS 302/2020). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody (III. ÚS 75/01, IV. ÚS 15/03).

24. Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení jeho výšky ústavný súd zohľadnil konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä jej dĺžku, predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa, pričom prihliadal aj na zistenú nečinnosť okresného súdu a správanie sťažovateľa. Vzhľadom na uvedené ústavný súd považoval priznanie 2 500 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľa nevyhoviel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

25. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľa odôvodňuje, aby mu okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde úplne nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli zastúpením advokátom. Preto ústavný súd rozhodol o povinnosti okresného súdu nahradiť sťažovateľovi v určenej lehote trovy konania na účet jeho právneho zástupcu (bod 4 výroku tohto nálezu).

26. Trovy konania pozostávajú z odmeny a ďalších náhrad advokáta v celkovej výške 856,75 eur s DPH, ktoré boli určené podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (odmena podľa § 11 ods. 3 vyhlášky za dva úkony právnej služby po 343,25 eur/úkon, a to prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti; náhrada podľa § 16 ods. 3 vyhlášky 2 x 13,73 eur; DPH podľa § 18 ods. 3 vyhlášky 142,79 eur).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2024

Robert Šorl
predseda senátu